

HỘI THẢO KHOA HỌC: DI SẢN LENIN TRONG THẾ GIỚI NGÀY NAY VÀ SỰ NGHIỆP ĐỔI MỚI Ở VIỆT NAM

VÂN HÀ
tổng thuật

Ngày 16/4/2010, tại Học viện Chính trị – Hành chính quốc gia Hồ Chí Minh, Hội thảo khoa học quốc gia “Di sản Lenin trong thế giới ngày nay và sự nghiệp đổi mới ở Việt Nam” đã diễn ra với sự tham gia của gần 300 nhà khoa học, nhà quản lý và các cơ quan thông tấn báo chí. Hội thảo được tổ chức nhằm kỷ niệm 140 năm ngày sinh của V. I. Lenin – người thầy của cách mạng vô sản, lãnh tụ vĩ đại của giai cấp công nhân và nhân dân lao động trên toàn thế giới.

Ban tổ chức Hội thảo nhận được 130 bản báo cáo tham luận tập trung làm rõ *những giá trị trường tồn trong di sản Lenin cả về tư tưởng, lý luận, cả về nhân cách mẫu mực của Người trong thế giới ngày nay; chủ nghĩa Lenin soi sáng con đường cách mạng Việt Nam; thông qua đó nhằm tiếp tục vận dụng sáng tạo và phát triển chủ nghĩa Marx-Lenin phục vụ sự nghiệp đổi mới đất nước hiện nay.*

1. V. I. Lenin sinh ngày 22/4/1870 trong một gia đình trí thức Nga ở vùng Simbirsk (nay là Uljanovsk). 17 tuổi ông vào học trường Đại học Tổng hợp Cadan và tham gia hoạt động trong nhóm sinh

viên cấp tiến có tư tưởng chống chế độ Nga Sa hoàng, bị bắt và phải đi đày một năm. Ông tham gia nhóm cách mạng của N. E. Fedoseev, nghiên cứu các tác phẩm của chủ nghĩa Marx. Năm 1893, Lenin tham gia Đảng Xã hội – Dân chủ Nga và trở thành một trong những người tổ chức và lãnh đạo cách mạng Nga.

Trong cuộc đời hoạt động cách mạng của mình, Lenin là người đã có cống hiến đặc biệt xuất sắc trong việc bảo vệ, phát triển chủ nghĩa Marx và là người sáng lập Nhà nước XHCN đầu tiên trên thế giới. Di sản Lenin đã có tầm ảnh hưởng sâu rộng trong phong trào cộng sản và công nhân quốc tế, trở thành tài sản chung của toàn nhân loại trong hành trình xây dựng một thế giới ngày càng tốt đẹp hơn. Di sản đồ sộ và phong phú đó có giá trị bền vững, được khái quát trên một số phương diện:

a. Lenin là người kế tục, bảo vệ và phát triển chủ nghĩa Marx trong thời đại mới

Là một thanh niên trí thức có tư tưởng cấp tiến, không chấp nhận chế độ

Nga hoàng thối nát, lạc hậu, Lenin đã sớm tham gia vào các hoạt động cách mạng chống chế độ hiện hành. Lenin nhận thấy bản chất khoa học và cách mạng của chủ nghĩa Marx, tự nguyện trở thành một người mác xít và chiến đấu đến hơi thở cuối cùng cho sự thành công của chủ nghĩa Marx.

Vượt qua nhiều khó khăn thử thách, Lenin luôn kiên định lập trường mác xít, đấu tranh không khoan nhượng với các thế lực thù địch trên cơ sở luận cứ khoa học sắc bén. Lenin đã phê phán triệt để tư tưởng tả khuynh, hữu khuynh, nhân danh chủ nghĩa Marx để chống phá chủ nghĩa Marx, phê phán tư tưởng của phái “dân túy Nga”, phái “mác xít hợp pháp” và muôn vàn biểu hiện khác của chủ nghĩa xét lại, bảo vệ sự trong sáng của chủ nghĩa Marx. Trong cuộc đấu tranh đó, chủ nghĩa Marx đã được phát triển một cách toàn diện cả về lĩnh vực triết học, kinh tế – chính trị học và chủ nghĩa xã hội khoa học.

Lenin đã có cống hiến xuất sắc trong việc phát triển chủ nghĩa duy vật mác xít trên hàng loạt các khía cạnh như quan niệm về vật chất, về mối quan hệ giữa vật chất và ý thức, về các khái niệm, phạm trù triết học, về lý luận nhận thức cùng hàng loạt các vấn đề cơ bản khác của triết học. Người đặc biệt quan tâm đến phép biện chứng và có những đóng góp đặc biệt trên lĩnh vực này. Theo Lenin, giữa phép biện chứng, logic học và lý luận nhận thức có sự thống nhất. Tư tưởng này đã được khẳng định là đúng đắn.

Lenin cũng phát triển lý luận kinh tế-chính trị học mác xít trong giai đoạn đế quốc chủ nghĩa trên hàng loạt các

vấn đề như: quá trình hình thành chủ nghĩa tư bản ở Nga; về tính chất “đơn xen” khách quan của thành phần kinh tế và tính không thuần nhất của sở hữu trong thời kỳ quá độ lên CNXH; về kinh tế tư bản nhà nước và sự cần thiết phải sử dụng chuyên gia tư sản, về chế độ hợp tác, về vai trò và biện pháp công nghiệp hoá, cải tạo và phát triển nông nghiệp, thương nghiệp XHCN; về việc sử dụng động lực lợi ích trong quá trình xây dựng CNXH,...

Trước thực tiễn mới của thời đại, Lenin đã có đóng góp to lớn làm phong phú CNXH khoa học. Tiêu biểu là lý luận về xây dựng Đảng kiểu mới, về sự chuyển biến cách mạng dân chủ tư sản kiểu mới thành cách mạng XHCN, lý luận về nhà nước XHCN và cách mạng XHCN; về vai trò vĩ đại của quần chúng nhân dân mà nòng cốt là khối liên minh công – nông – trí thức dưới sự lãnh đạo của Đảng trong sự nghiệp xây dựng CNXH. Trong điều kiện một nước tiểu nông lạc hậu tiến lên xây dựng CNXH, nhiều vấn đề mới nảy sinh từ thực tiễn đã được Lenin nghiên cứu và giải quyết đúng đắn mà chính sách kinh tế mới (NEP) là một trong nhiều dẫn chứng chứng minh sự phát triển hết sức sáng tạo chủ nghĩa Marx vào điều kiện nước Nga. Những sáng tạo đó cho thấy năng lực trí tuệ và sự nhạy cảm của Lenin khi đánh giá tình hình thực tế cũng như sự trung thành của Người với chủ nghĩa Marx. Di huấn mà Lenin để lại cho chúng ta là, phải luôn xuất phát từ thực tiễn, phải phân tích tình hình cụ thể và Lenin xem đó là bản chất, linh hồn sống của chủ nghĩa Marx.

Những đóng góp xuất sắc của Lenin về tư tưởng, lý luận đã làm thành “giai

đoạn Lenin” của quá trình phát triển chủ nghĩa Marx như Chủ tịch Hồ Chí Minh đã khẳng định: “Người kế tục một cách thiên tài sự nghiệp vĩ đại của Marx và Engels trong những điều kiện lịch sử mới là V. I. Lenin”.

b. Lenin là người đưa CNXH khoa học từ lý luận trở thành hiện thực, lãnh đạo thành công cuộc cách mạng XHCN đầu tiên trên thế giới

Gần 70 năm sau *Tuyên ngôn của Đảng Cộng sản*, nhân loại đã chứng kiến một sự kiện lịch sử có tính vạch thời đại, đó là thắng lợi của Cách mạng Tháng Mười vĩ đại hình thành nhà nước XHCN đầu tiên trên thế giới. Là lãnh tụ của Cách mạng Tháng Mười, Lenin đã biến những nguyên lý của chủ nghĩa Marx trở thành hiện thực sinh động. Thông qua cuộc cách mạng đó, Người đã giải đáp những vấn đề cơ bản nhất mà thời đại đặt ra cho giai cấp công nhân khi thực hiện sứ mệnh lịch sử của mình.

Nhờ phân tích chính xác sự chuyển hoá của CNTB dẫn đến việc hình thành chủ nghĩa đế quốc, Người đã vạch ra các đặc điểm, mâu thuẫn cơ bản của chủ nghĩa đế quốc và dự báo về sự tất yếu diệt vong của nó. Nhận định thiên tài của Lenin về quy luật phát triển không đều và sự xuất hiện khâu yếu nhất trong sợi dây chuyền của chủ nghĩa đế quốc cùng khẩu hiệu “Biến chiến tranh đế quốc thành nội chiến cách mạng!” đã chỉ ra thời cơ cho Cách mạng Tháng Mười thắng lợi, mở ra một thời đại mới, thời đại quá độ từ CNTB lên CNXH trên phạm vi toàn thế giới.

Qua thực tiễn Cách mạng Tháng Mười Nga, Lenin đã làm rõ tính tất yếu của con đường đi lên CNXH của mọi dân

tộc như là biểu hiện biện chứng giữa cái phổ biến và cái đặc thù, vì vậy, sớm muộn, các dân tộc sẽ tiến hành CNXH bằng cách riêng của mình, mỗi dân tộc sẽ “in dấu ấn của mình” lên tiến trình, biện pháp, con đường xây dựng CNXH,...

c. Lenin – một nhân cách mẫu mực của con người cộng sản

Không chỉ để lại một di sản tư tưởng, lý luận vĩ đại, Lenin còn để lại cho chúng ta một nhân cách cao đẹp, là mẫu mực của người cộng sản chân chính.

Sinh thời, Người sinh ra trong một gia đình trí thức, được hưởng thụ một nền giáo dục gia đình rất nghiêm túc nhưng cũng giàu tính vị tha, đôn hậu, vốn là nét đẹp truyền thống của văn hoá Nga, con người Nga. Vì vậy, khi vào trường đại học, được nghiên cứu chủ nghĩa Marx cùng tư tưởng của những nhà cách mạng, nhà văn hoá Nga, Lenin đã sớm lựa chọn chủ nghĩa Marx bởi suy cho cùng đó là chủ nghĩa có thể đem lại sự giải phóng toàn diện cho con người cả về tâm hồn và thể xác.

Tìm hiểu nhân cách Lenin, điều dễ nhận thấy là, con người đó dường như có hai mặt tương phản nhưng đều thống nhất ở động cơ, mục đích sống và hành động vì giai cấp công nhân và những người lao động cần lao. Người yêu người lao động và chính Người là hiện thân của sự lao động tận tụy, quên mình, song Người cũng căm ghét thói xa hoa, ăn bám đến mức kiệt cùng. Người yêu thương đồng chí, đồng đội, thương yêu con người hết mực song cũng kiên quyết đấu tranh không khoan nhượng với kẻ thù của giai cấp, của nhân loại. Người đã để lại cho chúng ta một phong cách sống giản dị, cần kiệm, gần gũi

nhân dân, một lối sống cao thượng, một cách làm việc ngăn nắp, khoa học, một nghị lực phi thường để vượt mọi khó khăn, một thái độ không khoan nhượng, khuất phục trước kẻ thù, một quyết tâm sắt đá vì sự nghiệp cách mạng. Lenin thực sự là tấm gương mẫu mực của một người cộng sản.

2. Một thế kỷ trước, vào năm 1911, không chấp nhận cảnh dân tộc lâm than, nô lệ trước sự thống trị bạo tàn của thực dân, phong kiến, người thanh niên Nguyễn Tất Thành đã quyết ra đi tìm đường cứu nước. Bôn ba bốn biển năm châu, người thanh niên ấy đã tìm thấy chân lý từ *Luận cương chính trị* của Lenin về vấn đề dân tộc và vấn đề thuộc địa. Nguyễn Ái Quốc chỉ rõ, Luận cương của Lenin đã làm cho tôi rất cảm động và rất phấn khởi, sáng tỏ, tin tưởng biết bao. Nguyễn Ái Quốc cho rằng, bây giờ học thuyết nhiều, chủ nghĩa nhiều, nhưng chủ nghĩa chân chính nhất, chắc chắn nhất, cách mạng nhất là chủ nghĩa Lenin.

Dưới ngọn cờ của một đảng mácxít chân chính, được vũ trang bằng chủ nghĩa Marx-Lenin, Đảng ta đã lãnh đạo cách mạng vượt qua nhiều khó khăn, thử thách, liên tục giành được những thắng lợi vô cùng to lớn, hoàn thành cách mạng dân tộc, dân chủ nhân dân, thống nhất tổ quốc, tiến hành công cuộc đổi mới, đưa dân tộc theo con đường XHCN.

Trong quá trình lãnh đạo cách mạng, Đảng Cộng sản Việt Nam luôn xác định chủ nghĩa Marx-Lenin, tư tưởng Hồ Chí Minh là nền tảng tư tưởng và kim chỉ nam cho mọi hành động. Đảng ta giữ vững nguyên tắc mácxít, lêninít trong việc hoạch định và thực thi đường lối chính trị, trong việc nhận

thức đầy đủ hơn về CNXH và con đường đi lên CNXH ở Việt Nam trong bối cảnh tình hình thế giới và trong nước có lúc gặp nhiều khó khăn to lớn và sự chống phá của các thế lực thù địch.

Tại Hội thảo, các đại biểu đã trao đổi, đóng góp ý kiến trên cơ sở nghiên cứu những luận điểm, những quan điểm của Lenin; nghiên cứu những cách thức, biện pháp để vận dụng sáng tạo những tư tưởng đó nhằm tiếp tục đẩy mạnh toàn diện sự nghiệp đổi mới đất nước, đặc biệt là các vấn đề: vận dụng tư tưởng của Lenin để nhận thức rõ hơn về mô hình CNXH và con đường đi lên CNXH ở Việt Nam, từ đó góp phần bổ sung cho các văn kiện của Đại hội XI, đặc biệt là “Cương lĩnh xây dựng đất nước trong thời kỳ quá độ lên CNXH”; vận dụng và phát triển những quan điểm của Lenin về NEP với tư cách là một hệ thống quan điểm cơ bản làm nền tảng và phương pháp luận cho sự nghiệp đẩy mạnh toàn diện sự nghiệp đổi mới hiện nay; vận dụng lý luận của Lenin về xây dựng Đảng kiểu mới của giai cấp công nhân để giữ vững và tăng cường sự lãnh đạo của Đảng trong sự nghiệp đổi mới; vận dụng và phát triển những quan điểm của Lenin để xây dựng, hoàn thiện nhà nước pháp quyền XHCN Việt Nam của dân, do dân, vì dân; phát triển nền dân chủ XHCN và phát huy tính tự giác, sáng tạo của nhân dân trong xây dựng CNXH; tiếp tục làm sâu sắc và rõ hơn những luận điểm của Lenin về thời đại ngày nay, về xu thế tất yếu đi lên CNXH của các quốc gia trong bối cảnh toàn cầu hoá hiện nay;...

3. Về vận dụng tư tưởng của Lenin để nhận thức rõ hơn về mô hình CNXH

và con đường đi lên CNXH ở Việt Nam, các đại biểu nhất trí rằng, từ thực tiễn Cách mạng Tháng Mười và quá trình lãnh đạo xây dựng CNXH ở nước Nga Xô Viết, V. I. Lenin đã có nhiều cống hiến lý luận về vấn đề này. Người chính là một kiến trúc sư của mô hình XHCN. CNXH đã được hiện thực hoá thông qua nhiều mô hình thực tiễn là hiện tượng có tính quy luật. Mỗi mô hình có một sứ mệnh và qua đó, đóng góp cho lý luận những điều không thể có trong sách vở. Mô hình CNXH ở Việt Nam đóng vai trò là “bản vẽ thiết kế” chế độ, là sự hoạch định đường lối, lộ trình, lực lượng, động lực và biện pháp,... để xây dựng CNXH hiện thực. Tính đúng đắn của nó, theo đó, trực tiếp ảnh hưởng nhiều mặt đến quá trình thực tiễn xây dựng CNXH. Khó khăn của thời kỳ trước năm 1986, thành tựu to lớn và có ý nghĩa lịch sử của hơn 20 năm thực hiện Đổi mới đã xác nhận điều này.

Mô hình CNXH ở Việt Nam hôm nay vẫn còn đang tiếp tục trên con đường tìm tòi, hoàn thiện. Vẫn còn khá nhiều điều mà lý luận về CNXH ở Việt Nam cần tiếp tục giải quyết. Thực tiễn sự nghiệp đổi mới và nhận thức của Đảng ta đã chỉ ra rằng, còn khá nhiều bất cập, thiếu sót trong việc xử lý các mối quan hệ giữa tốc độ tăng trưởng và chất lượng phát triển; giữa tăng trưởng kinh tế và thực hiện công bằng xã hội; giữa đổi mới kinh tế và đổi mới chính trị; giữa đổi mới với ổn định và phát triển; giữa độc lập tự chủ và chủ động, tích cực hội nhập kinh tế quốc tế,... theo đó, chất lượng và quy mô, tiến độ của quá trình xây dựng CNXH ở Việt Nam vẫn còn bị nhiều ảnh hưởng tiêu cực.

Về vận dụng và phát triển những quan điểm của Lenin về NEP với tư

cách là một hệ thống quan điểm cơ bản làm nền tảng và phương pháp luận nhằm đẩy mạnh toàn diện sự nghiệp đổi mới hiện nay, cũng như từ thực tiễn đổi mới ở Việt Nam, có thể rút ra một số vấn đề là:

Thứ nhất, thể chế kinh tế thị trường định hướng XHCN được xem như một phương tiện để thiết lập quan hệ kinh tế chặt chẽ và bền vững giữa nhà nước với nông dân. Mô hình liên kết bốn nhà (Nhà nước, nhà nông, nhà đầu tư, nhà khoa học) là một trong những biện pháp hữu hiệu để củng cố khối liên minh công nông về kinh tế; đồng thời phải có những biện pháp tích cực và cụ thể đẩy nhanh hơn nữa quá trình CNH, HĐH nông nghiệp, nông thôn; đổi mới chính sách thu hút đầu tư cho lĩnh vực nông nghiệp, nông thôn; áp dụng hình thức CNTB nhà nước vào nông nghiệp, nông thôn,... Đây là con đường ngắn nhất, hiệu quả nhất nhằm bảo đảm tính bền vững cả về kinh tế và chính trị mối quan hệ giữa công nghiệp và nông nghiệp, giữa thành thị và nông thôn.

Thứ hai, phát triển kinh tế phải gắn với xây dựng và củng cố nhà nước pháp quyền XHCN. Tư tưởng của V. I. Lenin trong NEP đòi hỏi việc quy tụ lòng dân phải bằng con đường pháp trị, cùng với các biện pháp giáo dục, kiểm kê, kiểm soát, thanh tra, kiểm tra, giám sát của cả hệ thống chính trị và đặc biệt là của nhân dân trong việc xây dựng nhà nước pháp quyền XHCN của dân, do dân và vì dân.

Thứ ba, việc sử dụng các công cụ và chính sách kinh tế vĩ mô phải hết sức linh hoạt và mềm dẻo, đặc biệt là việc quan tâm chăm lo, khuyến khích lợi ích

vật chất và tinh thần của người lao động và của toàn xã hội.

Thứ tư, cần phải có chính sách tiền lương hợp lý để thu hút các chuyên gia giỏi trong các hoạt động kinh tế. Theo V. I. Lenin, việc cho những tư bản tư nhân thuê những xí nghiệp nhỏ, cho tư bản nước ngoài tô nhượng những xí nghiệp lớn, thực hiện trả lương theo số lượng và chất lượng lao động, thực hiện nguyên tắc khuyến khích lợi ích vật chất đối với người lao động là những giải pháp quan trọng để thúc đẩy sản xuất, phát huy khả năng sáng tạo của người lao động,... Những chỉ dẫn đó vẫn còn nguyên giá trị đối với phát triển kinh tế-xã hội ở nước ta hiện nay.

Về vấn đề *vận dụng lý luận của Lenin về xây dựng Đảng kiểu mới của giai cấp công nhân để giữ vững và tăng cường sự lãnh đạo của Đảng trong sự nghiệp đổi mới*, các đại biểu nêu rõ, dân chủ trong Đảng không phải là thứ dân chủ và phát huy dân chủ một cách chung chung, vô hướng, tự do vô chính phủ, mà là dân chủ có nguyên tắc, nằm trong một nguyên tắc như V. I. Lenin đã nhấn mạnh, đó là nguyên tắc tập trung dân chủ. Dân chủ trong Đảng là hướng tới sự tập trung, phục vụ cho sự tập trung, bị quy định bởi sự tập trung.

Để thực hiện tốt việc phát huy dân chủ và nguyên tắc tập trung dân chủ trong Đảng hiện nay, đòi hỏi phải tiếp tục nhận thức một cách đúng đắn, đầy đủ, thống nhất nội dung, bản chất của nguyên tắc này, uốn nắn những nhận thức lệch lạc; đồng thời cần có cơ chế, quy định cụ thể, đồng bộ về thực hiện nguyên tắc tập trung dân chủ, cần có những quy định cụ thể về mở rộng và phát huy dân chủ ở mọi cấp, mọi ngành,

mọi lĩnh vực. Càng đi sâu vào kinh tế thị trường, mở cửa và hội nhập quốc tế, dân chủ hoá mọi mặt của đời sống xã hội, Đảng càng cần phát huy dân chủ đồng thời giữ vững nguyên tắc tập trung dân chủ.

Các đại biểu tham dự Hội thảo cũng đã trao đổi các vấn đề về vận dụng lý luận của Lenin trong xây dựng, hoàn thiện nhà nước pháp quyền XHCN Việt Nam của dân, do dân, vì dân,... để giữ vững và tăng cường sự lãnh đạo của Đảng trong sự nghiệp đổi mới và nhằm phát huy tính tự giác, sáng tạo của nhân dân trong xây dựng CNXH. Các đại biểu nhất trí với luận điểm của Lenin rằng, quần chúng nhân dân không chỉ là người sáng tạo ra mọi của cải vật chất và tinh thần của xã hội, mà còn là một lực lượng cách mạng to lớn. Trong mọi việc đều phải dựa vào quần chúng, lấy sức quần chúng mà vượt qua khó khăn. CNXH chỉ có thể xây dựng được với sự giác ngộ đầy đủ và lao động sáng tạo của hàng chục triệu người.

Bên cạnh đó, các đại biểu cũng đã có nhiều ý kiến đóng góp xung quanh các vấn đề như tiếp tục làm sâu sắc và rõ hơn những luận điểm của Lenin về thời đại ngày nay, về xu thế tất yếu đi lên CNXH của các quốc gia trong bối cảnh toàn cầu hoá hiện nay; tiếp tục thực hiện chủ nghĩa quốc tế XHCN và chỉ ra những biểu hiện mới của nó trong bối cảnh hiện nay; đẩy mạnh cuộc đấu tranh chống sự vu khống, xuyên tạc của các thế lực thù địch đối với di sản Lenin, quan điểm của Lenin về giáo dục thanh niên và công tác thanh niên, quan điểm của Lenin về tôn giáo, quan điểm Lenin về phát triển CNTB nhà nước,...

(xem tiếp trang 50)